

91131 JOEGOSLAVIE

Ministerie van Defensie

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 318 79 51

- Aan:
Zie verzendlijst.

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/92/095/1777	11 mei 1992

Onderwerp
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 33/92)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in de voormalige Joegoslavische federatie.
3. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

~~Kolonel~~ der Grenadiers

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
318 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/92/095/1777, d.d. 11 mei 1992

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken

t.a.v. AMAD

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

33/92

(Afgesloten 111200 MEI 1992)

Servië/JNA

Het afgelopen weekeinde is bekend gemaakt dat 40 JNA-opperofficieren van hun functie zijn ontheven. Onder hen bevinden zich vele prominente functionarissen, zoals waarnemend minister van Defensie (en formeel CGS) Adzic, waarnemend CGS Raseta, de Servische minister van Defensie Negovanovic en de bevelhebber van de troepen in Bosnië-Herzegovina, Kukanjac. Het is nog onzeker of de betreffende personen met pensioen zijn gegaan, dan wel ontslagen.

Hoewel vele vertegenwoordigers van de orthodox-communistische stroming in de JNA, waarvan Adzic de belangrijkste vertegenwoordiger was, van hun functie zijn ontheven, is zeker geen sprake van een vervanging van radicalen door vertegenwoordigers van een meer gematigde lijn in de JNA-top. Zo is Adzic als CGS opgevolgd door KolGen Panic, zijn plaatsvervanger, van wie geen radicaal ander koers wordt verwacht. Kukanjac is vervangen door GenMaj Mladic, de voormalige bevelhebber van het JNA-korps in Knin, die zich in die functie sterk heeft verzet tegen de in het VN-vredesplan voorziene terugtrekking van de JNA uit Kroatië. Ook is het opvallend dat een "hardliner" als GenMaj Vuletic, het hoofd van de JNA-inlichtingendienst, niet tot de vervangen functionarissen behoort.

Volledige duidelijkheid over de betekenis van de mutaties zal pas bestaan wanneer alle nieuwe benoemingen bekend zijn. Zij lijken echter vooral te passen in het kader van het streven de JNA om te vormen tot het leger van het "nieuwe" Joegoslavische staatsverband van Servië en Montenegro. Doel zou zijn prominente officieren die sterk worden geïdentificeerd met de oude JNA te vervangen door militairen van wie een coöperatieve houding ten opzichte van de beoogde herstructurering kan worden verwacht. Een aanvullende overweging kan zijn dat een aantal vervangen militairen betrokken was bij het optreden van de JNA in Bosnië-Herzegovina en Kroatië. De mutaties kunnen worden gepresenteerd als illustratie dat het nieuwe staatsverband geen verantwoordelijkheid (meer) draagt voor de ontwikkelingen in met name eerstgenoemde republiek.

Vorige week heeft de Servische politie de extreem-nationalistische leider Bokan gearresteerd. Dit kan wijzen op vrees van president Milosevic voor de groeiende oppositie tegen zijn bewind.

De Albanese president Berisha heeft opnieuw melding gemaakt van een versterking van JNA-eenheden in de Servische, voormalig autonome, provincie Kosovo. Hij waarschuwde voor een op handen zijnde militaire aktie in de provincie, waarvan de bevolking voor 90% bestaat uit door Servië onderdrukte etnische Albanese. Berisha stelde dat Albanië niet in Kosovo zou interveniëren, maar uitte de vrees voor een vluchtelingenstroom naar zijn land, die zelfs indien dat slechts op kleine schaal zou gebeuren, de economische crisis in zijn land zou verergeren.

Bosnië-Herzegovina

Ook het afgelopen weekeinde is de strijd in alle delen van Bosnië-Herzegovina voortgezet. Volgens sommige rapporten zijn de gevechten zelfs in intensiteit

toegenomen. Het (pro-)Servische persbureau TanJug heeft gemeld dat de JNA en met haar samenwerkende Servische militias een aantal steden in het noorden van de republiek hebben veroverd. Zij zouden nu de controle hebben over gebieden die een territoriale verbinding vormen tussen de door Serviërs beheerste delen van Oost-Bosnië, die tevens aan Servië zelf grenzen, en de Bosnische Krajina in het westen van de republiek, die overigens aan de (eveneens Servische) Kroatische Krajina grenst. Indien dit juist is, zouden de Serviërs in Bosnië-Herzegovina daarmee een belangrijk doel in hun militaire campagne hebben gerealiseerd.

Volgens _____ is in Bosnië-Herzegovina niet langer sprake van een "instabiele situatie", maar van een "de facto burgeroorlog". Hij stelde dat de ontwikkelingen in deze republiek in zekere zin overeenkomen met die in Kroatië het afgelopen jaar. Hij erkende dat hierdoor meer behoefte bestaat aan tussenkomst en bemiddeling van EG-waarnemers, maar dat anderzijds groter gevaar ontstaat voor de veiligheid van de waarnemers. Hij vroeg zich dan ook af in hoeverre de activiteiten van de missie nog verantwoord waren. Overigens noemde hij het "in toenemende mate waarschijnlijk" dat reguliere Kroatische eenheden in delen van Bosnië-Herzegovina actief zijn en dat bij een verdere verscherping van het conflict een openlijke Kroatische interventie mogelijk was.

De bevelhebber van de Bosnische strijdkrachten, Karic (een voormalig JNA-officier van Moslim-afkomst), heeft het afgelopen weekeinde gepleit voor opheffing van het door de VN ingestelde wapenembargo. Hij wees erop dat dit embargo in het voordeel werkt van de JNA, die de Servische strijdgroepen in Bosnië-Herzegovina op ruime schaal heeft bewapend, terwijl zijn eigen krijgsmacht kampt met tekorten aan vooral lichte wapens, munitie, antitankgeschut en artillerie. Overigens onderstreepte Karic nog eens dat het feit dat de JNA-militairen van Servische of Montenegrijnse afkomst naar die republieken zijn teruggeroepen, weinig zal veranderen aan de militaire krachtsverhoudingen in Bosnië-Herzegovina.

Volgens het Servische blad "Borba" staat de JNA in het oosten van Bosnië-Herzegovina momenteel onder bevel van de (Bosnisch-)Servische partij SDS. In het westen, waar de SDS veel minder gezag heeft, zouden de (voormalige) JNA-eenheden onder gezag staan van lokale Servische leiders. Dit bevestigt dat de JNA in de praktijk niet onder bevel staat van "de drie etnische gemeenschappen", waartoe de leiders van het nieuwe Joegoslavië vorige week opriepen toen zij het bevel over de JNA in Bosnië-Herzegovina opgaven, maar in feite uitsluitend ten dienste staat aan de Servische militias in die republiek.

Volgens het bovengenoemde artikel zou de politieke leiding van de Kroatische en Bosnische Krajina, twee gebieden die aan elkaar grenzen, stappen ondernemen om een gezamenlijke Servische republiek te vormen. De strijdmacht van deze "staat" zou worden gevormd door de JNA-eenheden in het betreffende gebied. Naar verluidt zou dit leger onder bevel komen van de commandant van het JNA-korps Knin. Deze melding kan niet bevestigd worden, maar lijkt geloofwaardig.

In de Oostenrijkse stad Graz heeft de afgelopen week overleg plaatsgevonden tussen prominente leiders van de Servische en Kroatische gemeenschappen in Bosnië-Herzegovina. Volgens de leider van de SDS, Karadzic, die bij het overleg aanwezig was, is bij deze bijeenkomst opnieuw overeenstemming bereikt over de opdeling van Bosnië-Herzegovina in drie langs etnische lijnen gevormde kantons met een grote mate van bestuurlijke autonomie. Uit het feit dat de Moslims bij deze besprekingen niet aanwezig waren, kan echter worden opgemaakt dat in Graz, zoals ook in persberichten is gesteld, feitelijk is onderhandeld over de aansluiting van de door Serviërs resp. Kroaten gedomineerde streken bij Servië

c.g. Kroatië. Met name aan Kroatische zijde bestaat grote steun voor een dergelijke (gedeeltelijke) opdeling van Bosnië-Herzegovina. De Kroatische president Tudjman heeft over dit onderwerp reeds vorig jaar besprekingen gevoerd met zijn Servische ambtgenoot Milosevic. Een eventueel akkoord over opdeling staat echter haaks op de onder EG-auspiciën bereikte overeenkomst tussen alle drie de Bosnische etnische groeperingen, die uitgaat van handhaving van de territoriale integriteit van Bosnië-Herzegovina, en zou ook de samenwerking tussen Kroaten en Moslims tegen de Servische/JNA agressie in Bosnië-Herzegovina ernstig ondermijnen.

De positie van Karadzic is onduidelijk. Enerzijds lijkt hij voorstander te zijn van het behoud van de territoriale eenheid van Bosnië-Herzegovina. Nog vorige week had een andere Servische leider, Koljevic, gesteld dat de Bosnische Serviërs bereid waren deel te blijven uitmaken van Bosnië-Herzegovina, mits zij voldoende autonomie zouden verwerven. Dit staat echter haaks op de gemelde onderhandelingen over de opdeling van de republiek. Mogelijk wil Karadzic beide opties open houden. Hierbij speelt een rol dat de Bosnische (en Kroatische) Serviërs niet zeker zijn van de steun van de Servische regering voor hun streven naar aansluiting bij Servië zelf, c.g. het nieuwe Servisch/Montenegrijnse staatsverband. Het is denkbaar dat met name de Servische leiding nog aarzelingen heeft over een dergelijke aansluiting, omdat daardoor het nieuwe staatsverband zou worden opgezaald met aanzienlijke Kroatische en Moslim-minderheden.

Het afgelopen weekeinde heeft het hoofdkwartier van de VN-vredesmacht in Kroatië (UNPROFOR), dat gelegerd is in de Bosnische hoofdstad Sarajevo, verklaard de mogelijkheden van verplaatsing naar Kroatië of Servië te onderzoeken. Dit houdt niet primair verband met de veiligheidssituatie in de stad -vooral- nog is er geen sprake van een directe bedreiging voor VN-personeel- maar veeleer met het feit dat het onderhouden van verbindingen tussen Sarajevo en Kroatië door de gevechten in Bosnië-Herzegovina steeds verder bemoeilijkt wordt.

Kroatië

Ook in Kroatië was sprake van voortdurende strijd. Zo werden opnieuw door Servische/JNA-eenheden beschietingen uitgevoerd op Osijek (Oost-Slavonië). Ook elders werden incidenten gemeld. Overigens maakte de JNA tevens melding van Kroatische provocaties, waaronder mortierbeschietingen op Servisch grondgebied. De afgelopen dagen zou een Kroatische poging tot infiltratie van JNA-posities in Baranja (Oost-Kroatië), binnen één van de door de VN-vredesmacht te beschermen gebieden (UNPA's) zijn verijdeld.

Volgens de JNA hebben zich vorige week bij Vinkovci (eveneens in Oost-Slavonië) onderlinge gevechten voorgedaan tussen eenheden van de Kroatische (para-)militaire organisaties. Er werd geen reden voor de gevechten aangegeven, maar uit de JNA-verklaring kan worden opgemaakt dat de strijd tamelijk grootschalig zou zijn geweest. De melding kan niet worden bevestigd, maar het is niet uitgesloten dat er tussen Kroatische eenheden diepgaande meningsverschillen bestaan, bijvoorbeeld over de verdere uitvoering van het VN-vredesplan.

Overigens is aangekondigd dat op korte termijn elf leden van Kroatische (para-)militaire organisaties in Belgrado zullen worden berecht op grond van hun deelname aan een gewapende opstand tegen de JNA en van oorlogsmisdaden. Zij zouden afkomstig zijn uit Vukovar (Oost-Slavonië) en zijn vermoedelijk bij de verovering van die stad door de JNA krijgsgevangen genomen. Waarschijnlijk zal dit proces leiden tot heftige protesten van Kroatische zijde.

Het Kroatische parlement heeft afgelopen week ingestemd met de vorming van twee autonome gebieden in delen van de republiek die door Serviërs worden gedomineerd. Als centra voor deze gebieden zijn aangewezen Knin (Krajina) en Glina (Banja). Opmerkelijk is dat kennelijk niet is voorzien in een Servisch autonoom gebied in Slavonië. Dit houdt waarschijnlijk verband met het feit dat Serviërs in geen van de Slavonische districten een meerderheid vormen. Met de betreffende wetgeving hoopt Kroatië volgens eigen zeggen te voldoen aan de kritiek die door de EG ten tijde van de erkenning van de Kroatische onafhankelijkheid was geformuleerd in verband met het ontbreken van wettelijke garanties voor de rechten van etnische minderheden. Overigens heeft de Kroatische minister van Justitie Miletic als reactie op het aannemen van de betreffende wet zijn ontslag ingediend. Dit wijst erop dat de bescherming van de rechten van Serviërs ook weerstand oproept onder Kroatische politici.

Internationale vredesinspanningen

De CVSE-vergadering in Helsinki heeft het afgelopen weekeinde Servië en Montenegro aangewezen als de hoofdschuldigen voor de agressie in Bosnië-Herzegovina. Er kon echter tot op heden geen overeenstemming worden bereikt over uitsluiting van de twee genoemde republieken (die nog steeds de CVSE-zetel van het oude Joegoslavië bezetten) van alle CVSE-activiteiten tot 30 juni a.s., zoals door de VS was voorgesteld. Met name de Russische vertegenwoordiger verzette zich tegen dat voorstel, omdat het niet constructief werd geacht.

Macedonië

Macedonië blijft stappen ondernemen voor de opbouw van een eigen krijgsmacht. Recent is een Generale Staf opgericht en zijn bevelhebbers benoemd voor de drie te vormen legerkorpsen. De belangrijkste functionarissen in deze organen zijn voormalige JNA-officieren van Macedonische afkomst. Zo is de Macedonische CGS Arsovski een voormalig Chef Staf van het JNA-district dat Macedonië omvatte. De staf is zelfs gevestigd in hetzelfde gebouw waarin het voormalige Districtscommando was gevestigd. Overigens voert de Macedonische politieke leiding onderhandelingen met de JNA over militaire samenwerking, onder meer op het gebied van opleidingen.

Conclusie/vooruitzicht

De gevechten in Bosnië-Herzegovina blijven zich verder verheven. De kans op een duurzaam bestand als voorwaarde voor een politieke oplossing van de tegenstellingen blijft derhalve klein. Het is niet uitgesloten dat de Serviërs en de JNA in de republiek op korte termijn hun belangrijkste militaire doelen zullen bereiken (of mogelijk reeds bereikt hebben). Daardoor zullen zij op basis van een sterke machtspositie kunnen onderhandelen met de overige bevolkingsgroepen. Aansluiting bij Servië/Montenegro blijft daarbij een reële optie. Overigens is in het laatste geval de aansluiting van de door Kroaten beheerste delen van Bosnië-Herzegovina bij Kroatië zeer waarschijnlijk. Daardoor zou voor de Moslims, de grootste bevolkingsgroep, slechts een zeer klein deel van de republiek overblijven.

De politieke leiding over het nieuwe Servisch-Montenegrijnse staatsverband zal op korte termijn verdere invulling geven aan de beoogde omvorming van de (voormalige) JNA tot het leger van de nieuwe staat, dat geen formele binding meer zal hebben met de eenheden in andere delen van het voormalige Joegoslavië. In de praktijk zullen echter zeker op korte termijn naar verwachting banden met de Servische eenheden elders blijven bestaan.